

Հայասնը կը մնայ իւր տեղը, եւ իւր տեղը մինչեւ ի մահս պիտի պաշտպանէն:

Ինչո՞ւ այսպիսի խօսուածք, Աբգղար: Ինչ աղբիւր ունի այն պահապանն այս լեզուին հետ, զոր այսպէս յանկարծ ինծի գէ՞մ կը գործածես:

Այո՛, Տէկին, գուցէ Հարիւրապետը վեր ոտանդէ եւ ցախովն վանդակը բռնեց զպրտութիւ գողցողալով, շեմ կնիւր միւրս բերել իմ խաղա-ցած դերս այս բերդին մէջ: Սրահներու մէջ շողջոր-թուած եւ գուցէ խոհակերներէ անգամ ծաղրուած, չընկալաւայ կեղծաւորութիւնն է, եւ ամեն չընկալայ անհիմներէ՛ նաեւ թեզմէ խաղրուած, եւ դեռ կը հարցընեն՝ թէ ինչո՞ւ լեզուս փրկուած է: Հարցուր մասնաւոր թէ ինչո՞ւ միշտ յիմարաբար կոչոյցայ, եւ զթեզ հարաբրդք եւ անոր հետ որուն հիմայ կը սպասեմ, հրաշմանահար բնէլ շտտի:

Տօննա Մարիա գունատեցաւ: Գիտէր լա-թէ այս սպառնալիքն անաղորդի ծանրութեամբ մ'ըտած կնիւր ըլլալ, եւ առաջին անգամ չէր որ այսպէս հրացանահար կ'ըլլային շտտերը: Մանաւ-անգ որ Հարիւրապետը շտտ դիւրաւ կնիւր այս սպառնալիքը զործադրէ: Բաւական էր միայն մեր-ձաւոր բանակին սպարապետին զեկուցանել, որ եւ երկրորդ օրն՝ առանց բան մ'ընելու հարիւրապետին, զայն ի զուխ կը հաներ: Եւ իրօք ալ ասիկայ Հա-րիւրապետին զինուորական պարտքն էր: Բայց սիր-աւ չէր թողուր իրեն՝ որ այս պարտքը կատարէ. վառն զի մէկ կողմանէ կ'ամշար որ այսպիսի ատեն որդայլթի մը մէջ ինկած կեցած էր, եւ միւս կողմանէ կը շնարար իւր զինք համարէ՝ թէ Մարիամ կամ ա-մենին բան մը չի գիտեր եղածներէն, եւ կամ սպա-նիական մըլեռանգութեան կրական զոհն եղած է:

Իսկ ինքն հարիւրապետն հանգիստանալը լաւ հասկըցած էր: Ինքն անձամբ իմացուցած էր Մարգիգին կարաւանին զալուստը, եւ երկրորդ օրը Մարգիգին որսի ելած էր: Այն օրն՝ որ կորաւանը պիտի հասներ, Մարգիգին ու իւր հրացանակիրն ան-երևույթ եղած էին, եւ մեկը չէր տեսած թէ էրբ մեկնեցան բերդէն: Միեւնոյն գիշերը գիշերապահն երկու հօգի տեսած էր, եւ այն՝ ծիլդ այն տե-ղեմն՝ ուր ստորերկրայ նիւղը մտան կը հաներ, եւ երբ պահապան մը դրաւ գաւթին մէջ՝ Տօննա Գամիլեան ամենայն կերպով ձգեցաւ որ պահա-պանը հեռացուի: Տօննա Մարիա ալ կ'ուզէր տա-կանին անոր վրայ խախլ: Ինչո՞ւ այսչափ հոգ կ'ը-նեն այդ Տէկինը: Այս պահապանին վրայ՝ Ամենայն ինչ ի զանախութեան կ'երեւար լուսաւոր կեր-պով՝ Մարգիգը՝ թէ եւ այնչափ Գաղղիացուց բա-րեկամ շեւեանար ալ, սակայն այն մեծ ազդին վրայ զարմացող կ'երեւար, եւ ընտանեկան յանկուցիչ յարաբերութեանց պատճառաւ իւր բերնէն լըբը կ'առնուէր, զոր անուշադ թափառական շընող հրո-սակոյց կը զեկուցանէր, եթէ ինքն ալ իբրեւ պա-տեհըցմով անոց յարած չէր: Այսինքն երբ ստորե-րկայ մուտքը գտաւ՝ Մարգիգին գէ՞մ ունեցած կառ-կանն եւս քան զեւս սաստկացաւ. իսկ երբ որ Տէկ-ինը կը ճգնէին՝ որ պահապանն գաւթէն հեռա-ցուի, վերջէն երկրայտի ինչն ալ վերցաւ:

(Հարաւահիւլէ)

Ա Ռ Ա Յ Ք

ԿՐՈՆ ԵՒ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Գիտութեան վաշտիւրդի սիրտը, կրօնի սիրտը:

Գիտութիւնն վարած լուս կը բռնէ. իսկ կրօնն՝ Աստուծոյ փողը կը հնչեցնէ:

Գիտութիւնն եւ կրօն — մէկն ունի, միւսը՝ գոնար — շատ քիչ կը փոփոխուի, եթէ իրարմէ գա-տուած մնան: Իսկ երկ գիտութիւնն իրեն ըմտիտ ունի՝ կրօնի գոնարն իր ցոյցն անուն եւ անոր տա-ծիւն ու պաշտպանն ըլլայ, երկուքն ալ իրարմէ ար-ձակած շողիւններէն շատ շատ կը պայծառանան:

* * *

Որ գիտութեան վերջին սահմանն՝ հոն գնը-քանկան կրօնի առաջին սկիզբն:

Գիտութիւնն՝ օգտակար, իսկ կրօնը՝ հաղիւս-որ է:

Կրօնը միշտ լուրջ անմեղութեան մեկ է, եր-րէք չի ծնարար. իսկ գիտութիւնն՝ արդիւն բարին ու շարք ժաւցած աշխարհ մըն է:

* * *

Օրանի մարդոյ՝ եթէ ալ մեղքը կրօնի կառ-կուէ, իսկ մայր՝ գիտութեան:

Կրօնը լքանի ուղղող՝ մայր սիրտն իր անձնէ հանձնու է:

Մանկան միտքը դեռ շրջառած՝ սիրտն ար-դէն կրօնի ըմբռնակ է: Եղանակ ծնորդեան ծա-ւմանի մտաց յայտ միջազնայն ետե՛ք՝ կրօնական գգածութիւնը արդէն մեկ առաւել կը զօրանայ:

Հ. Ռ. Գ.

ԱՅԼԵՐԱՅԵՐ

ՆՈՐԱՆԻՐԷ

Յոր արոնկեստ մը:

Շ ուետի մէջ նոր գիւտ մը գտնուեցաւ, որ կրնայ շատ զարգանալ: Այսինքն՝ սկսեց են վառելու իւր հանել ծառերու արմատներէն՝ որ անտառը կտրելէն ետեւ հօգի տակ կը մնան: Այս իւրը հա-սարակ կանթեղով զի վառել, վառն զի ամբիւնին շտտ ունենալով՝ շտտ կը ծխէ. բայց բնականօրէն (benzine) հետ խառնելով՝ կրնայ գործածուիլ, եւ կամ պէտք է այս իւրին համար միանաւոր կանթեղ ունենալ: Աւելի եղեւինէն եւ փաթէն կ'ըլլէ այս իւրը: Արգէն 40 գործատուից այս իւրը հանելու կը զգաղեն:

Յուսկան երկաթուղի:

Ամերիկայ մտերմ իւր ամենամեծ արուեստա-գէտ ճարտարապետը կորնելիոս հաւալուս Զէմս Գ. Էյդի (James B. Eads) մահատալ: Ամերիկայ շինար-դը հոյակապ ծրագիր մը որով ի մեծ գիւրտութիւն նաւարկութեան Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկան միա-ցընող լեռնաշատ պարանոցին վրայէն նաեւ ամե-նամեծ պտտերազմիկ նաւեր կարելի է շողեկառաջ

անցնելու Ծանօթ է որ Լեւոնի կոմսն յանձն առած էր այն պարտաւորեցին Տարաւայի կողմէ՝ Փաշախանի ջրանցքը բանալու Եւր. ձ. Գ. Ից Տակալական ծառայի մը Տնարեց պարտաւորեցին Տարաւայի կողմէ ալ առանց ջրանցք բանալու միացնելու, որով առաւել գիւրուածեալ կրնայ որեւէ նաւ 134 անգղ. մշնո երկրամիւսում ուղիւնստ ուղիւնստ անցնիլ Եւն իսկ Եւն որ պարտաւորեց անգղի կողմէ անցնիլ, գործեալ ջրէն վեր պիտի բարձրացուի եւ պիտի նստեցուի շտեկաւոր վախոնի մը վրայ, որուն երկարութիւնն է 400 ոտք: Այս վախոնը 6 վախաշարք (locomotive) 16 ժամու մէջ երեք զոյգ երկրամիւսում վրայ վրայէն պիտի անցնեն միւս ուղիւնստ: Այս Տակալական ծառային յարգելու բերելու համար կը բաւէ 60 — 75 միլիոն տուրք, ուր եթէ նոյն պարտաւորեց վրայ ջրանցք բանալ ուղիւն, իբր 150 միլիոն տուրք պէտք է. թէպէտ Փաշախանի ջրանցքին եղած անլուր ծախքն, որ որոշատեղ կ'աճի եւ չի վերջանար:

ՏՆՏԵՍԵԱՆՆԵՐ

Քանաքաղաք կնքուի:

Վիսնաւալու ֆոր կնքուի մը գտաւ նորերս անգղիական բոլորի մը: Ասիկայ կ'ըսէ՝ թէ մերք այժմ քննող ազատու լաւ չենք վայելիլ, վասն զի անկողնայ մէջ այնպէս կը պատկինք՝ որ արեան շըւանը կը նուազի եւ ջրաց կենդանուն չի գործարար: Ըստ իւր կարծեաց՝ պատկինքն առանց ոտքերը վերմակէ դուրս ձգեալու է եւ գիւղ տակ բարձ պէտք չէ դնել, այնպէս որ դուրսը 20 անգղիական գաճ քաղաք ուտքերն: Ասով միայն կը հաստատուի բոլորի այն արեւն՝ զոր ցերեկը մտածելով կը կորսնցնեն, եւ ասով սիրտն աւելի հանգաւոր կ'ըլլայ: Այսպէս քանաքաղաք վարժապետ լինեն ազատ կ'ըլլայ:

Սինդր գտնել:

1 քիլոկրամ մեր 4 քիլոկրամ եււացած ջրայ մէջ կը տարցուի, վերելի 10,0 կրամ բոլորած պարզուն թղթայ եւ փայտի ածխայ տաք փուշայ հետ խառնելով նորէն կը տարցուի կէս ժամու շափ: 24 ժամ թող տալէն ետէ՝ պարզուէն կ'անցուի, եւ պայծառ ծորելին կ'եւացուի ոտքերէ որ 1 քիլոկրամ մնայ եւ մէկգի կը դուրսի որ պաղի: Վերէն տեսակարար կշիւր կ'որոշուի եւ այս կշիւրը ջուր աւելցընելով 1,32ի կը բերուի: Ասիկայ անոր համար է, որ մերքը 1,30 տեսակարար կշիւր չի գիմանար, իսկ 1,33 կշիւրն ալ կը բերեղանայ: Այսպէս պարտաւորած մերքն ոսկեղենն եւ անուշահամ կ'ըլլայ, օտար նիւթ ալ չ'անձնար մէջ:

ՄԱՆՐԱՆԻՐԵՐ

Յոգեկապաց անառոց մաշիլը:

Շողեկառաւտ մը հետեւեալ խորհրդածուիւնը կ'ընէ. Էրզնկաւոր ճանապարհորդութիւն մտածել թէ որչափ վատահոգութիւն կրնայ ունեցուիլ անուշ փայլ, բայց կ'իմանան եթէ տեսնեն արգելապար անուշ ցայտեղացած կայծերը: Իրգը

ալ 1000 քիլոմետր քաղաք շողեկառաւտ ամէն մէկ արգելապար անին 139 կրամ կը մաշի, իսկ արգելապար շողեկառաւտ 85 կրամ: Եթէ Գերմանիոյ շողեկառաւտ անուշ թիւը 900,000 դնէք, ասորք ամէն տարի 30,000 կենդանար կը մաշի, որմէ 4000 անիւ կրնար շինուիլ: Մաշելով անիւն իւր կշիւրութիւնը կը կորսնցնեն եւ պէտք կ'ըլլայ երբեքն երբեքն նորոգել: Այս կնքով իւր կշիւն 50 քիլոկրամ պակսելէն ետեւ ալ չի գործածուիր, բայց մինչեւ որ հոս հասնի՝ արգելապար շողեկառաւտ 145,000 քիլոմետր իսկ արգելապար անին 95,000 քիլոմետր ծախայ ընելու է, զոր անցորդակիր կառքը 5 տարուան մէջ, իսկ բեռան կառքը 8 տարուան մէջ կը կատարէ:

Ճարտիկանականութեան մէկ հետեւողութիւնը:

Աւստրիականականութեան ծառայի մէկ հետեւողութիւնը: Երկու ամբերիկայ բնագիտական կարծեաց համեմատ մարդու մաշն ու ատամնակներէ երբեքն բոլորովին անհետ պիտի ըլլան, այնպէս որ 46 տարուն մեր յաշորդաց գլուխն հակութի պէս սպիտակ եւ ողորկ պիտի ըլլայ, եւ բերանս առանց սկուայի՝ հաւու պէս: Այս տեսութիւնն յայտն յեցեալ է՝ որ որչափ քաղաքականութիւնն յառաջ կ'երթայ մարդու մաշն ու ականներն իբրեւ պատկանութիւն պիտի նկատուի, եւ մարդու որչափ քաղաքականացեալ ըլլայ, այնչափ ալ պիտի ջանայ բառնալ այս երկու յատկութիւններն՝ որով անուշոց նմանութիւնն մ'ունի: Եւ արդէն սկսած է մաշելու ջրագը եւ աստմանց կատարածը, վասն զի գլուխին կը ծածկենք եւ կերակուրին կ'եփենք: — Ստուգիւ նախանձիկ դար, եթէ մէկը նախանձելու արտօմակ ունի:

Ճերմակութեան պարտքը:

Եւրասիական տեսչին մօտերս միջնակարգական տարածակ մը հրատարակած է, որմէ կ'իմանանք աշխարհիս նշանաւոր տերութեանց պարտքը աստիճանաւորութիւնն: Այսինքն՝ Գաղղիական պարտք ունի 29,708 միլիոն մարք, Անգղիա՝ 15,296 միլ. Ռուսիա՝ 14,625 միլ. Աւստրիա-Հունգարիա՝ 9110 միլ. Իտալիա՝ 8874, Հելս. Ամերիկա՝ 7199, Սպանիա՝ 5149, Բուրսիա՝ 4073, Ճապոնական՝ 3180, Փորթուգալ՝ 2162, Եգիպտոս՝ 2119, Զարսն՝ 2097, Ստորին գաւառը՝ 1799, Բեղիկիա՝ 1392, Գերմանիա առանց մասնական տերութեանց՝ 640, Էսպանիա՝ 400, Տաիւանը՝ 108, Հելլենիստիա (առանց գաշնակաց)՝ 29 միլիոն մարք:

ՇՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Քոլոն աշխարհի մոտադրութիւնն ու մասնակցութիւնը գրաւող ղեպն է Անգղիոյ Վեքսթրիս Թագուհին գահակալութեան յիմնադրութեան ծովանոց 21ին: Այս օրն՝ որ իշխաններն շատ ավազուտ միայն շնորհուած է յիշելու, Անգղիոյ յիշատակարանաց մէջ անընդհատ պիտի ղոցմուի. այս օրն պիտի իշխն 240 միլիոն ընտանիք Անգղիական պետութեան, յորում իրենց փառաւորեալ եւ հաղաւթաւ բարձրաստիճան արաքնութեամբը զարդարեալ Թագուհին իւր օրնութեանցը: